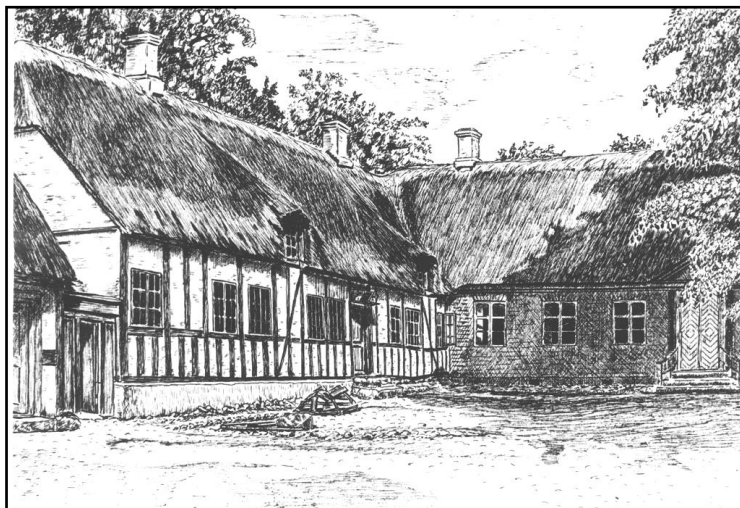

Nr. 105- Persillekræmmeren – 2015

Den gl. præstegård

Den gamle præstegård, der lå ved Vær kirke, brændte i 1927, og en ny og mindre præstegård blev bygget året efter på næsten samme sted.

Karen Ballisager, født i Stensballe i 1917, fortæller i sin erindringsbog ”Engblommer” om den gamle præstegård: Vær præstegård var en enestående flot og fredet bindingsværksgård. En tidlig morgen i 1927 råbte mor: Hjælp – præstegården brænder - - Straks løb alle mod Vær med spande og knive i hænderne. Præstens husassistent havde i et anfald af sindssyge lukket sig inde på sit værelse og antændt gården, der brændte ned til grunden. Branden blev kraftig fremmet, da man åbnede vinduer og døre for udluftning af røg, hvor man i stedet skulle have lukket disse. Kirkens 14. præst, Søren Morten Sørensen (1926-1968) havde været 1 år i embedet, da branden udbrød. Han mistede alle sine papirer og sit indbo, - men hvad værre var; mange af de tidligere præsters optegnelser om sogn, præstegård og kirke gik tabt.

Vær præstegård set fra gårdside, 1914.

Facaden af hovedbygningen og den nordlige længde med køkken og bryggers.
Tegning af ukendt kunstner.

Præstegården i 1771

Provst Jens Schmidt (1740-1801) (se Persillekræmmeren nr. 101), der gennem 28 år var sognepræst i Vær, har i 1771 gjort optegnelser vedrørende præstegården. Denne var et større arbejds- og boligkompleks. Optegnelserne er i det følgende gengivet i nutidig retskrivning.

Den nordre længe bestod af 34 fag (ca. 51 m), hvoraf 16 fag udgjordes af stuehuset. Det indeholdt en dagligstue, et sovekammer, et studerekammer, en folkestue, en amместue og nogle småkamre samt et køkken, et bryggers, et fadebur og en mælkestue. Nogle af disse 16 fag var forfaldne og slette i indretning, andre var dels opbygget og forandret af mig. De øvrige 18 fag af denne bygning indeholdt en rullestue, en byglo, en havrelo og to kornlader. Dele af bygningen var brøstfældig og trængte til reparation.

Den østre længe bestod af et stuehus på 14 fag (ca. 21 m), hvor der fandtes enorstue, en anden stue og to gæstekamre samt en udbygning, der var beboet af min salige forgængers enke, der rådede over enorstue, et gæstekammer, en dagligstue, et køkken og et fadebur. Det meste af længen var blevet forbedret af mig med hensyn til gulve, fodstykker, vinduer og andre ting.

Den søndre længe bestod af 24 fag (ca. 36 m) til gården og 28 fag (ca. 42 m) til haven, og den var netop blevet bygget. I længerne fandtes to hønsehuse, to tørvehuse, en svinestald, et havekammer, en vognremise, et huggehus, et uldkammer, en fårestald, en kvægstald, et røgterkammer og et halmhus.

Den vestre længe bestod af 22 fag (ca. 33 m), hvor der fandtes en hestestald, en skærelø, et karlekammer, to kornlader og en ruglo. Længen var i nogenlunde god stand. Endvidere fandtes der uden for porten et vognhus, der rummede 3 å 4 vogne.

Præstegården var fri for gæstgiveri og deslige.

Præstegården måtte jeg købe af min forgængers enke for 450 Slettedaler. (Slettedaler. En af Christian 4. og Frederik 3. benyttet møntfod = 6 slette mark å 1 skilling. I 1652 fastsattes 15 $\frac{27}{43}$ skilling til 1 mark fint sølv). Men da gården befandt sig i en overmådelig skrøbelig stand, så måtte jeg betale dobbelt så meget som købsprisen for at sætte den i stand. Af inventar var der intet.

Pensionen til enken betales af mig årligt med 50 Rigsdaler, det samme som min forgænger betalte til sin forgængers enke.

Til præstegården hører et jordtilliggende på 4,5 tdr. hartkorn (ca. 17,3 ha) samt ret til fåredrift på kirkegårdens areal. (Alt måtte udnyttes i 1771, red).

I 1778 blev det meste af jorden bortforpagtet. Gården blev udmeldt af bøndernes fællesskab, men i haven dyrkedes der, udover almindelige køkkenurter, også humle, nødder, abrikoser og vin, og der fandtes op til 15 bistader.

Endvidere nævnes, at for vin og brød nyder præsten af Stensballegaard efter gl. skik 2 td. Rug, 8 td. Byg og 2 td. Havre. Fri ildebrand og olden har præsten ingen rettighed til, men det beror på kirkepatronens godhed, hvad ham kan forundes.

Vær præstegård og Vær sø, 1914.

Sognets brandsprøjte havde til huse i det lille hus på marken.

Huset, et skættehus havde tidligere været benyttet til tørring af hør, idet Stensballe i slutningen af 1700- og begyndelsen af 1800-tallet var førende med dyrkning af denne afgrøde, herunder også vævning af duge, lagner og betræk.

Vær præstegård set fra søsiden, 1914. Køkkenhaven ses til højre.

Om provst Schmidt må siges, at han ikke blot har været punktlig som embedsmand. Han levede i en tid, da man havde sans for både det nyttige og praktiske, og praktisk har han åbenbart været. Straks ved sin embedstiltrædelse har Schmidt ved avlskarlens hjælp skaffet sig en klar oversigt over præstegårdsjorderne, deres beliggenhed og øjeblikkelige tilstand, samt sat sig grundig ind i gårdens drift.

Vær præstegård, 1915.
Tegning af Hans P. Nielsen.

Vær præstegård 2014

Siden 2010 har præstegården ikke været beboet af sognepræsten. Præsten er flyttet til tjenestebolig i et villakvarter i Stensballe. Det er mere bekvemt for alle parter. Beboelsen er i stedet omdannet til et moderne kirkekontor for Vær og Nebel sogne. Konfirmationsundervisning, kirkens mødevirksomhed etc. foregår stadig i det fritliggende menighedshus, alt samlet på adressen Værvej48.

Kildeangivelse

Karen Balisager, 1981. "Engblommer". Rounborg Grafiske Hus, Holstebro.

A.J. Gejlager, 1910. Uddrag af Provst Jens Schmidts Optegnelser om Vær og Nebel Sogne i 1771-1799. Aarhus Stifts Aarvog 1910.

Gl. fotografier skænket til Lokalarkivet af Vær – Nebel Menighedsråd.

1652: Vor Tids Leksikon, Bind 19, 1950

